

sentyabrın 30-da Azərbaycan aşık sanatını YUNESKO-nun keyri maddi medeni irsi sırasına dahil etmişdir. Takdim olunmuş tebliğde saz-söz sanatının Türkiyə və Azərbaycan türklərinin kültürel kimliyində mühüm rolu şərh edilir, bu sanatın hər iki türk boyunun milli manevi aleminde kültürel kimliyinin kaynaklarından olduğu izah edilir.

Key words: saz, soz, culture, personality, national, art.

Art of saz in the cultural personality of Azerbaijani turks Kopuz which is the elementary form of modern saz, is the document of cultural personality of Azerbaijani turks. Saz and word expresses the cultural personality of spiritual matter of the Azerbaijani turks. Music and folklore investigators have been proved that the art of saz stays on the root of national culture. The ancient forms of saz kopuz, baghlama improved and overturned to cure and later tavar saz, later ustad saz, so turned from three-stringed saz to twelve-stringed. On this culturel instrument have been played about 200 ashik melodies. In accompaniment of saz have cropped the arts of dancing, acting, singing. This peculiarity of the art of saz-soz firstly has been applicated on the opera "Koroghlu" of Uzeyir Hacıbəyov, Azerbaijani composer.

This tradition has been continued on the activities of Kara Karayev and other composers. In 30 september of 2009 UNESCO included art of ashıq of Azerbaijan to the amaterial heritage of UNESCO. In this article have been explained the role of art of ashıq on the cultural personality of Azerbaijani turks.

XVII YÜZYIL AZERBAIJAN ŞAİRİ VAHİD GAZVİNİ

Paşa KERİMOV

Azərbaycan Milli İlimlər Akademisi Elyazmalar Enstitüsü / Azərbaycan

Anahtar Kelimələr: Vahid Gazvini, divan, Türkçe, mesnevi, gazel.

ÖZET

İmaddüdvle Mirza Muhammed Tahir Vahid Gazvini XVII yüzylın seçkin devlet adamı, şair ve tarihçisi olmuştur. O, doksan beş yıla kadar ömür

sürmüş, beş Safevi şahının hakimiyeti döneminde hükümet idaresinde çalışmış, muhasebe ve vikayenevişlik (saray tarihçisi) görevinden vezirlik ve Sadr-ı Azamiliye dek yükselmiştir.

Tahir Vahid Gazvini, siyasi faaliyetinin son dönemlerinde «İmaddüdvle» lakabı ile Safevi hükümdarı Şah Süleyman'ın (1666-1694) Baş Vezir-Sadri-ı Azam olarak görev yapmıştır. Azerbaycan alimi Muhammed Terbiyyetin verdiği bilgiye göre, Vahidin yüz bin beyttten fazla Farsça şiirleri, II Şah Abbas (1642-1666) döneminin tarihine adanmış “Abbasname”si ve münşeati vardır. Vahid'in “Halvet-i Raz”, “Nazü niyaz”, “Gülzari-Abbasi”, “Der vasfı Humayım tepe”, “Der tarifi-nerd”, “Fethnameyi-Kandahar”, “Der zikri ve masrefi edevati-ceng” isimli poemaları bulunmaktadır. Bunların yanısıra AMEA Elyazmaları Enstitüsü'nde Muhammed Tahir'in hesap ilmi hakkında 2 bölüm içeren Farsça dersliyinin elyazması tespit edildi. Son devirlerde Vahid'in Berlin Devlet Kütüphanesi'nde kayıtlı olan Külliyyatı'nda şairin Azerbaycan Türkçesinde yazdığı Divanı bulunmuştur. Türkçe Divan 487 yapraktan oluşan Külliyyatı'n ilk 30 yaprağına (1b-30a) nastalîk hattı ile Baburi hükümdarı Bahadır Şah'ın zamanında aktarılmıştır. V.Gazvin'in Tebriz Merkezi Kütüphanesi'nde saklanan 192 yapraktan oluşan Farsça Divan'ının 4 yaprağına (115a-119a) şairin Türkçe şiirleri aktarılmıştır ki, bunlar toplam 117 Beyttir. Vahidin Azerbaycan Türkçesindeki Divanı 140 beyttten oluşan mesnevi (1b-13b) ile başlıyor. Yaprak 4b-nin sonlarından divanın sonuna kadar (30B) şairin gazel, kıta, nazım ve tekbeytleri ayrı ayrı değil, alfabetik sıraya göre aktarılmıştır. Şairin Türkçe şiirlerinin üslubundan anlaşılmaktadır ki, Fuzuli edebî ekolünün en görkemli temsilcilerindendir, Divanı'nda Fuzuli'nin gazellerine yazılmış nazireleri vardır. Vahid Gazvininin Türkçe şiirleri XVII yüzyıl Azerbaycan edebiyatının en güzel poetik örneklerinden kabul edilebilir. Şiirlerini okurken onun kapsamlı mütalâa alanına sahip, seleflerinin eserlerini derinlemesine bilen sanatkar olduğunu görmekteyiz.